

N:o 27.

Ank. till Riksd. kansli den 11 mars 1902, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 15 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

Till behandling af lagutskottet har hänvisats en inom Andra Kam-maren af herrar *C. A. Lindhagen* och *S. G. von Friesen* väckt motion, n:o 42, hvari anförts följande:

»År 1889 genomfördes den ändringen i 15 § af förordningen an-gående fattigvården den 9 juni 1871, att äfven »qvinnor» förklarades vara valbara till ledamöter i fattigvårdsstyrelse i stad och sådan sty-relse på landet, som ej utgöres af kommunalnämnd. Författningen och de förhandlingar, som föregingo densamma, angifva ej, att dervid un-dantag skulle vara gjordt för gifta qvinnor.

Understundom har derfor också inträffat, att gift qvinna invalts i fattigvårdsstyrelse. Men i allmänhet har den svenska lagstiftningens oklara innehåll rörande gift qvinnas rättsliga ställning föranlett, att man, i brist på ett uttryckligt stadgande, ej tilltrött sig att kunna till-erkänna henne valbarhet.

Den gamla bestämmelsen om att mannen är hustruns rätte måls-man står nemligen ännu kvar i lagen. Hustrun skulle i följd häraf ej vara hvad man kallar »sui juris» och följaktligen enligt allmänna rätts-grundsatsen ej heller ega behörighet att bekläda uppdrag, som förut-sätta myndighet.

Bih. till Riksd. Prot. 1902. 7 Saml. 22 Häft. (N:o 27)

Å andra sidan har den ursprungliga rättsprincipen blifvit allt mer undergräfd genom upprepade lagändringar i syfte att i särskilda afseenden tillägga gift qvinna en själfständig persons rättsliga befogenheter. I den mån fasthållandet af hustruns omyndighetstillstånd sålunda blef ohållbart, utbildades allt mer den rättspraxis, att hon kunde för sin egen person ingå bindande aftal; och denna grundsats vann uttryckligt erkännande genom den rörande äkta makars egendomsförhållanden år 1898 antagna lagstiftning, som tillägger hustrun den allmänna befogenheten att ikläda sig gäld.

I själfva verket kan därför med skäl ifrågasättas, om ej den svenska lagstiftningen numera i sak innehåller samma principiella grundsats, som vunnit uttryck i den danska och norska lagstiftningens uttalanden, att »gift qvinna är lika myndig som ogift». Intill dess en sådan allmän principförklaring äfven inkommit i vår lag, får man väl emellertid finna sig i att, på grundvalen af gift qvinnas lagstadgade allmänna befogenhet att ikläda sig förbindelser, uti särskilda fall i mån af behof inrymma uttryckligt medgifvande för henne att bekläda vissa uppdrag.

I afseende å valbarhet till fattigvårdsstyrelse kan den meningen nu göras gällande, att ett sådant stadgande redan gifvits genom att begreppet »qvinnor», språkligt taget, äfven omfattar gifta qvinnor. Men på grund af ofvan antydda förhållanden är detta dock så omtvistligt, att det ej torde få antagas för visst utan en särskild föreskrift.

Angelägenheten af att använda qvinnor i fattigvårdens tjänst har på senare tider blifvit allt mer insedd. Och lika erkänt är, att fördelarne deraf ej kunna fullt vinnas, så länge just gifta qvinnor med sina mången gång rika erfarenheter äro utestängda från att komma i fråga. Det har också särskildt i städerna ofta framstått såsom en stor olägenhet att ej kunna i fattigvårdsstyrelse invälja gifta qvinnor, hvilka man ansett särskildt lämpa sig dertill.

På grund af hvad som sålunda anförts, få vi vördsamt hemställa, att Riksdagen för sin del ville antaga följande

Lag

angående ändrad lydelse af 15 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

Härigenom förordnas, att 15 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 skall erhålla följande ändrade lydelse:

15 §. 1. Der kommunalnämnd ej utgör fattigvårdsstyrelse, utser fattigvårdssamhälle på landet ledamöter i sådan styrelse, män eller

qvinnor, till det antal, som med hänsigt till samhällets vidd och folkmängd erfordras, dock ej mindre än tre; och skola, då val till ledamöter anställas, jemväl utses suppleanter i styrelsen till halfva antalet af ledamöterna, eller om dessas antal ej är jemnt, till det antal, som är närmast öfver hälften.

2. I stad utses ledamöter i fattigvårdsstyrelse, män eller qvinnor, till det antal, fattigvårdssamhället finner skäligt bestämma, dock ej mindre än fem.

3. *Till ledamot är äfven gift qvinna valbar.* I afseende å ledamots och suppleants tjänstgöringstid och afgang samt rättighet att uppdraget sig afsäga, äfvensom beträffande uteblifvande från sammanträde utan förfall, iakttages å landet hvad om ledamot eller suppleant i kommunalnämnd, och i stad hvad om stadsfullmäktig gäller. Qvinna, som blifvit till ledamot eller suppleant utsedd, är likväl berättigad att när som helst afsäga sig uppdraget.

4. Är fattigvårdssamhälle i rotar fördeladt, utser hvarje rote sin fattigvårdsföreståndare äfvensom, der rote bestämt, att särskild styrelse för dess fattigvårdsangelägenheter skall finnas, två eller flere af rotens medlemmar att jemte fattigvårdsföreståndaren sådan styrelse utgöra.»

Såsom i ofvan intagna motion omförmäles, har det genom förordningen den 22 mars 1889 meddelade stadgandet om qvinnas valbarhet till ledamot i fattigvårdsstyrelse i allmänhet tolkats så, att dylik behörighet tillkommer endast enkor eller myndiga, ogifta qvinnor, en tolkning, hvilken äfven torde böra anses vara den rigtiga. Motionärerne hafva nu, i syfte att bereda äfven gifta qvinnor otvifvelaktig valbarhet, föreslagit, att i 15 § af fattigvårdsförordningen skall göras det tillägg, som innefattas i första punkten af 3:e momentet i det genom motionen framlagda lagförslaget, hvilket i öfrigt är af samma lydelse, som förevarande lagrum genom ofvannämnda förordning den 22 mars 1889 erhållit.

Rörande omfattningen af den valbarhet, som alltså genom bifall till motionärernes förslag skulle tillerkännas gift qvinna, torde förtjena erinras, att densamma skulle afse dels sådana landskommuner, i hvilka kommunalnämnd ej är fattigvårdsstyrelse, utan särskild sådan är utsedd, och dels städer utom Stockholm. För sistnämnda stad, der det af motionärerne uppgifna behovet att få i fattigvårdsstyrelse invälja gifta

qvinnor väl skulle göra sig mer än annorstädes gällande, är 15 § fattigvårdsförordningen icke tillämplig, utan finnas der i sådant hänseende andra bestämmelser, hvilka icke skulle direkt beröras af den föreslagna lagändringen.

Vid öfvervägande, huruvida det vore önskvärdt, att valbarheten i berörda afseende utsträcktes jemväl till gifta qvinnor, har utskottet ansett sig icke sakna grund för den uppfattningen, att, äfven om undantag finnas, ledamotskap i fattigvårdsstyrelse dock är ett verksamhetsfält, som i allmänhet icke särdeles väl lämpar sig för den gifta qvinnan och den henne i öfrigt tillerkända rättsställning. De mångahanda uppgifter, innefattande en ej oväsentlig del af den kommunala förvaltningen, hvilka tillhöra denna styrelse, lära endast jemförelsevis sällan på ett fullt lyckligt sätt låta sig förena med uppfyllelsen af andra pligter, hvilka i allt fall torde böra erkännas stå den gifta qvinnan närmare och vara af än större betydelse. Betänklighet vållas dessutom af det förhållandet, att fattigvårdsstyrelse har åt sig öfverlåten förvaltningen af egendom af ofta ganska ansevärt värde samt såväl på den grund som ock i öfrigt mången gång iklädes ej obetydliga förbindelser, för hvilkas fullgörande ledamöterna gemensamt ansvara. De ekonomiska förpligtelser, som alltså ingå i förevarande uppdrag, synas ej stå väl tillsammans dermed, att dylik ansvarighet kan utkrävas af gift qvinna endast under den icke så särdeles vanliga förutsättningen, att i boet finnes egendom, hvaröfver hon eger råda. Det torde så mycket mindre böra anses välbetänkt att låta henne sålunda öfvertaga en ansvarighet, hvilken hon ofta nog icke kunde fylla, som hennes oförmåga härutinnan skulle kunna komma att blifva till skada för dem, hvilka med henne dela ansvarigheten utan att hafva egt beslutanderätt i fråga om uppdragets öfverlemnande åt henne.

Utskottet föreställer sig ock, att gifta qvinnors inväljande i fattigvårdsstyrelse icke gerna kan vara af något större och allmännare behof påkalladt. Med allt erkännande af den betydelsefulla och välsignelserika verksamhet, som qvinnan, såväl den gifta som den ogifta, utöfvar i fattigvårdens tjänst, vill nemligen utskottet hålla före, att, liksom denna verksamhet hittills i det vida öfvervägande antalet fall icke stått i samband med ledamotskap i fattigvårdsstyrelse, det qvinliga intresset och den qvinliga fallenheten för ifrågavarande ädla uppgift fortfarande skola till fattigvårdens bästa kunna komma till sin fulla rätt utan någon vidgad befogenhet i förberörda hänseende. Erfarenheten visar, huru som bland de många skiljaktiga bestyr, som tillhöra fattigvården, vissa företrädesvis äro lämpade för qvinnorna samt af dem omfattas med

förkärlek och framgång. Särskildt i de större städerna, der fattigvårdsfrågan är mest svårlöst, hafva för sådan qvinlig verksamhet bildats organisationer, hvilka vid sidan af eller underordnade de officiella fattigvårdsmyndigheterna inlagt mycken förtjenst i arbetet för fattigvården. I de fall, då härutöfver qvinlig medverkan kan vara erforderlig äfven inom sjelfva fattigvårdsstyrelserna, lär den redan nu medgifna rätten att till sådant uppdrag utse ogift qvinna åtminstone i regel vara till fyllest.

Såsom en erinran mot det framlagda lagförslaget torde till sist förtjena framhållas, att den plats, som blifvit ifrågasatt för det åsyftade tillägget till nuvarande bestämmelser, i formelt hänseende icke synes vara lyckligt funnen.

På sålunda anförda skäl föranlåtes utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 mars 1902.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

af herr *Lindhagen*, med hvilken herrar *Zetterstrand*, *Leman*, *F. Andersson*, *N. Nilsson* och *Wiklund* i hufvudsak instämt:

»En från många synpunkter betydelsefull social rörelse innefattas i de inom alla länder sedan långa tider tillbaka pågående sträfvandena att bereda qvinnan likställighet med mannen i rättsligt afseende samt till gagn för det allmänna låta hennes särskilda andliga fallenheter äfven i det offentliga lifvet komma till sin rätt och göra sig gällande. Att härvid principiellt göra något undantag för gifta qvinnor har naturligtvis icke kommit i fråga, då en qvinna ju ej förlorar något af sitt personliga värde genom ett giftermål utan snarare såsom maka och moder vinner nya erfarenheter i många viktiga samhällsspörsmål.

Ett bland erkännandena åt dessa sträfvanden gafs hos oss genom 1889 års lagstiftning, som beredde qvinna valbarhet till bland annat fattigvårdsstyrelse. Något öfvervägande af den gifta qvinnans ställning till frågan förekom icke vid detta tillfälle. Men i tillämpningen har det oftast ansetts, att gift qvinna i brist på uttryckligt stadgande saknat valbarhet. Då å andra sidan den allmänna lagen ej lägger hinder i vägen för att tillerkänna henne sådan, är det sålunda angeläget, att rättelse sker i ett lagstadgande, som åsidosätter en vigtig rättsprincip och äfven ofta visat sig olägligt i tillämpningen.

Lagutskottet har emellertid afstyrkt en sådan åtgärd och dervid i sitt bedömande af denna angelägenhet visat sig fortfarande omfatta den äldre ståndpunkten, hvilken väsentligen underkände berättigandet och värdet af att qvinnan vid sidan af mannen erhåller sjelfständigt inflytande i samhällsfrågor, som ligga utom familjelifvets område.

Utskottets framhållande af farhågor för att de gifta qvinnorna genom motionärernas förslag utsättas för kollisioner med pligter, som stå dem närmare, är väl att allt för långt ingripa med sin omtanke i de enskildes sjelfbestänningsrätt. I detta afseende bör vara till fyllest att öfverlåta åt väljarne och föreslagna styrelsemedlemmar att sjelfva bedöma lämpligheten af valet, hvilket ju ock är händelsen vid val till många blott för män tillgängliga förtroendeuppdrag, der annars ett sådant förutseende från lagstiftarens sida, som af utskottet ifrågasatts, kanske ännu mer skulle varit på sin plats. Det är ju ej heller meningen, att gifta qvinnor i allmänhet skola påtvingas medlemskap i fattigvårdsstyrelser. Här gäller det blott ett fåtal befattningar, som dessutom enligt sakens natur företrädesvis komma att eftersträvas af sådana gifta qvinnor, hvilka väsentligen fullgjort och afslutat de mest maktpåliggande af de pligter, utskottet frammanat mot motionen, och just därför ega rikaste lifserfarenheter och på samma gång god ledighet att omsätta dessa till gagn äfven för det allmänna.

Då vidare lagen med rätta öfverlemnar åt väljarne att sjelfva bedöma, i hvad mån manliga samt ogifta qvinliga ledamöters privatekonomiska förhållanden böra vid inval i fattigvårdsstyrelser komma under bedömande, så synes annat förutseende i detta afseende icke heller erfordras vid inval af gifta qvinnor. Vid valen tages väl ock i allmänhet hänsyn företrädesvis till skickligheten till befattningen, hvaremot man mindre ofta eller aldrig hör talas om att farhågor för förskingring af anförtrödda medel föranleda till framställandet såsom en hufvudsaklig fordran, att alla styrelseledamöterna skola ega afsevärda ekonomiska tillgångar. Erfarenheten visar för öfrigt, att gifta qvinnor, som haft någon

förmögenhet under egen förvaltning, ofta pläga intressera sig för allmänna angelägenheter och gerna mottaga allmänna uppdrag. Det föreligger därför ej större sannolikheter för att manliga samt ogifta qvinliga styrelseledamöter skola i medeltal finnas mera ekonomiskt vederhäftiga än gifta kvinnor, som kunna ifrågakomma till inval.

Slutligen synes utskottet vilja framhålla, hurusom det särskildt är antingen det frivilliga enskilda eller ock det underordnade offentliga arbetet i fattigvårdens tjänst, som lämpar sig för kvinnorna i allmänhet, då deremot den verksamhet, som derjemte är förenad med makt och myndighet, helst bör vara männen förbehållen. Utskottet lemuar här till en början obesvaradt, hvarför icke förstnämnda göromål, med hvilka utskottet gerna ser gift kvinna sysselsatt, skulle enligt utskottets mening lika väl som medlemskap i en fattigvårdsstyrelse inkräkta på hennes familjepligter. Men utskottet har vidare härigenom i sjelfva verket brutit stafven öfver den lagstiftning, hvarigenom kvinna lemnades tillträde till sådan styrelse. Denna lagstiftning förutsatte nemligen just såsom en angelägenhet af vigt, att kvinnans insigter och erfarenheter på ifrågavarande område måste för att komma till till sin fulla rätt beredas tillfälle att göra sig gällande äfven i sjelfva ledningen och vid frågornas slutliga afgörande.

De civillagsändringar, som år 1889 egde rum till kvinnans förmån, afsågo emellertid att tillägga henne valbarhet icke blott till den i fattigvårdsförordningen omförmälda särskilda fattigvårdsstyrelse, utan äfven till Stockholms stads fattigvårdsnämnd samt till kyrkoråd och skolråd. Den administrativa författning, som föreskrifver inrättandet af särskilda fattigvårdsstyrelser i Stockholms stads olika territoriella församlingar, undergick deremot icke något motsvarande förtydligande i afseende å valbarhet till styrelsen, för hvilken författningen ej upptager särskilda kompetensvilkor, men den har i anledning af 1889 års lagstiftning tolkats i öfverensstämmelse med densamma. En skilnad beträffande valbarhet till dessa olika uppdrag föreligger för öfrigt bland annat deruti, att för behörighet att inväljas i Stockholms stads fattigvårdsnämnd och i kyrkoråd och skolråd föreskrifves rösträtt i kommunens angelägenheter, hvilket deremot ej stadgas i fråga om valbarhet till de i fattigvårdsförordningen omnämnda särskilda fattigvårdsstyrelser eller till Stockholms territoriella församlingars fattigvårdsstyrelser.

Motionärerna hafva nu afsett att till en början söka bereda gift kvinna oomtvistad valbarhet till åtminstone de fattigvårdsstyrelser, der författningarne ej föreskrifva kommunal rösträtt såsom valbarhetsvilkor. De begära därför Riksdagens medverkan till ändring af fattigvårdsför-

ordningen, hvaraf sedan blefve en följd, att den förutnämnda administrativa författningen för Stockholm äfven i denna del komme att tolkas i öfverensstämmelse härmed. Då emellertid äfven förekommer, att gifta qvinnor ega kommunal rösträtt, kan det, såsom inom utskottet anmärkts, ifrågasättas, huruvida ej följdriktigheten påkallar, att i sammanhang med den af motionärerna väckta frågan äfven tages under öfvervägande angelägenheten att bereda gift qvinna uttrycklig valbarhet till Stockholms fattigvårdsnämnd samt till kyrkoråd och skolråd.

Motionärerna hafva vidare velat åt den lagstiftningsåtgärd, som af dem ifrågasatts, hufvudsakligen gifva formen af en lagförklaring och i öfverensstämmelse dermed affattat sitt förslag. Emellertid förtjenar utan tvifvel äfven att öfvervägas befogenheten af den utaf många delade meningen, att frågan här gäller en verklig lagändring, i hvilken händelse förslaget lämpligen bör erhålla en något olika affattning.

För att sålunda bereda dessa frågor ett allsidigare öfvervägande, torde saken helst böra öfverlemnas till Kongl. Maj:ts bedömande; och får jag derföre föreslå,

att Riksdagen i anledning af förevarande motion ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af gällande lagstiftning om qvinnas valbarhet till ledamot i fattigvårdsstyrelse, att dylik befogenhet otvetydigt må tillkomma äfven gift qvinna.»